

SHAKESPEARE'IST SIIRALT

Kindlasti on Shakespeare suur looja ja kirjanik. Kindlasti on ta jätnud oma tegevusega tugeva jälje draamakirjanduse ning teatri arengusse tervikuna. Kindlasti on ta väärt sedagi, et iga saja aasta tagant tõuseme korraks püsti ja pomiseme tema nime ning eluloolisi fakte. Kas siis suurema või väiksema hardusega, see sõltub juba pomiseja sisemisest respektist. Aga eelkõige tahaksin meenutada siinkohal seda, et ka Shakespeare oli kõigepealt ikkagi inimene ja indiviidina sotsiaalne olend.

Olles puutunud viimasel paaril aastal põgusalt kokku draamakirjaniku raske ja ebatänuväärse tööga, tekivad mul Shakespeare'i meenutades paratamatult väga proosalised mõtted. Shakespeare'i-uurijatest jääb sageli mulje, nagu oleks näitekirjanik end saba ja sarvedega kunstile pühendanud. Kõikvõimalikud nüansitõlgendused, mida austatud teoreetikud tema töödest nopivad, kõlavad küll uhkelt ja kunstipäraselt, aga inimesena kipun ma siiski arva-ma, et Shakespeare ise neile asjadele just nõndamoodi ei vaadanud. Meenutades ajastut, mis teda ümbritses, ja hinnates neid vasturääkivaid fakte, mida tema elukäigust võib tagantjärele välja noppida, pole mul kahjuks vähimatki alust Shakespeare'i kahtlustada ambitsioonis „teha kunsti nii, et veri ninast väljas“. Hoopis usutavam tundub, et ilmselt ühe tuntui-ma draamakirjaniku inspireerivaks muusaks tuleb pidada tasu ja tähtaegu. Võib-olla ka mingil määral auahnust.

See, mis mind Shakespeare'i puhul imetlema paneb, ei ole kahjuks mitte tema looming, vaid sotsiaalne mastaap. Arvestades, et tema teoste eksistents ulatub ümmarguselt 400 aasta pikkusse perioodi, võime ainult umbmääraselt oletada, kui paljudele inimestele ta pärast oma surmaga veel tööd ja leiba on pakkunud. Teatriteoreetikud, kirjandusteadlased, näitlejad, lavastajad, tõlkijad, heliloojad, kunstnikud, lavatöölised, riietehoidjad, toitlustajad jne. Rääkimata reklaami- ja turismitööstusega seotud surelikest. Kujundlikult võiks selle kohta öelda, et Shakespeare on loonud ja taasloonud arvukamalt töökohti, kui on kogu maailma kapitalistlike poliitikute poolt kujundatud odav tööjõud Kagu-Aasias. Kui veel kanda lisaväärtusena Shakespeare'i ühiskondlikule kontole ka tema loomingust tingitud emotsionaalse tervise faktor, siis poleks meil ühtegi paremat kandidaati Nobeli rahupreemia laureaadiks. Seda küll kahjuks postuumselt.

Siiski ei taha ma selle mõttekäiguga kutsuda üles Eesti kultuuriüldsust võitlema Nobeli rahupreemiate statuudi ümbersõnastamise eest. Pigem tahan ma öelda, et Shakespeare on oma töö teinud. Teinud kõvasti rohkemgi, kui talt nõuda saaks. Olles tegutsenud küll omas ajas kommertskirjanikuna, on ta mõjutanud meie tänapäeva tugevamalt kui ükskõik milline omaaegne „kunst“. Seega – ärgem alahinnakem kommertsnähtuste võimalusi ja ärgem nähkem Shakespeare'is ning tema loomingus seda, mida seal pole. Kogu oma austuse juures kadunud inglase ja kõigi teiste loojate vastu – ärge seadke neid põhjendamatu ülistamisega olukorda, mis laseks neil endasse ära eksida ning kaotada sideme elu enesega.

URMAS LENNUK